

Miras ve Modernite: Kazakistan’da Sanat ve Kùltür Diplomasisinin Kùresel Etkisi

Ayşe Yaşar Ümùtlü

Uluslararası İlişkiler-Uluslararası Hukuk Felsefesi ve İnsan Hakları Uzmanı

Özet

Avrupa ile Asya’nın kesişim noktasında yer alan Kazakistan, küresel, kültürel ve diplomatik arenada önemli bir aktör hâline gelmiştir. Bu makale, Kazakistan’ın uluslararası imajını şekillendirmede ve ÷lkeler arasında karşılıklı anlayışı geliştirmede sanat ve kültür diplomasisinin artan etkisini ele almaktadır. Çalışma, geleneksel Kazak kültürel değerlerinin modern sanatsal ifadelerle entegrasyonunu inceleyerek, sanatın bir diyalog ve bağ kurma aracı olarak nasıl işlev gördüğünü vurgulamaktadır. Ayrıca UNESCO ile uluslararası sanat festivalleri ve iş birlikleri gibi kültürel girişimlerin Kazakistan’ın küresel sahnedeki konumunu güçlendirmedeki stratejik rolüne dikkat çekmektedir. Araştırma, sanat ve kültür diplomasisinin Kazakistan’ın zengin mirasını yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda farklı toplumlar arasında köprüler kurmada ve küresel barışı teşvik etmede güçlü araçlar olduğunu ortaya koymaktadır.

The Rising Role of Art and Cultural Diplomacy in Kazakhstan

Abstract

Kazakhstan, located at the crossroads of Europe and Asia, has become a vital player in the global cultural and diplomatic arena. This paper explores the growing influence of art philosophy and cultural diplomacy in shaping Kazakhstan’s international image and fostering mutual understanding among nations. The study examines the integration of traditional Kazakh cultural values with modern artistic expressions, emphasizing how art serves as a medium for dialogue and connection. Moreover, it highlights Kazakhstan’s strategic use of

cultural initiatives, such as UNESCO-listed heritage sites, international art festivals, and collaborations, to strengthen its position on the world stage. The research concludes that the art and cultural diplomacy not only reflect Kazakhstan's rich heritage but also act as powerful tools in building bridges between diverse communities and promoting global peace.

Giriş

Bu çalışmanın odak noktası, Kazakistan'ın zengin kültürel mirasının modernite ile nasıl etkileşime girdiği ve bu dinamik etkileşimin küresel düzeydeki yansımaları ile sonuçları üzerine yoğunlaşmaktadır. Özellikle, Kazakistan'ın sanat ve kültür diplomasisinin kavramsal çerçevesi bu bağlamda ayrıntılı bir şekilde ele alınacak ve incelenecektir. Kazakistan'ın sanat ve kültür yoluyla yürüttüğü diplomasi çalışmalarının uluslararası alandaki etkileri titizlikle analiz edilerek, bu etkilerin şimdiki durumu ve gelecekteki potansiyeli hakkında önemli çıkarımlar yapılacaktır. Bu kapsamda, Kazakistan'ın kültürel yönelimleri, sanat projeleri ve uluslararası iş birlikleri aracılığıyla nasıl bir etki yarattığına dair derinlemesine bir anlayış geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Kültürel Diplomasinin Doğuşu ve Evrimi

Kültürel diplomasi, devletlerin, halkların ve kültürlerin uluslararası ilişkilerdeki yerini güçlendirmek amacıyla kültür, sanat, eğitim ve fikir alışverişi yoluyla diyalog kurduğu bir diplomasi türüdür. Modern anlamıyla kültürel diplomasinin ortaya çıkışı, 19. yüzyılın sonlarına ve 20. yüzyılın başlarına dayanır ancak kökleri daha eskiye, özellikle imparatorluklar ve medeniyetler arasındaki kültürel etkileşimlere kadar uzanır.¹

Kültürel diplomasinin modern anlamda şekillenmesi, I. Dünya Savaşı sonrası dönemde başlamıştır. Savaşın yıkıcı etkilerinin ardından, uluslararası iş birliği ve

¹ Bukina, T., & Perminova, L. (2021). Cultural Diplomacy: Institutional Contexts. *Three Seas Economic Journal*, 2(4), 24–30. <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2021-4-5>

halklar arası anlayışı teşvik etme çabaları önem kazanmıştır. Bu dönemde, uluslararası ilişkilerde yalnızca siyasi ve askerî gücün değil, kültürel bağların da etkili olduğu fark edilmiştir. Özellikle Fransa ve İngiltere, kültürel etkilerini artırmak amacıyla eğitim ve dil programları düzenlemiş, kültürel enstitüler kurmuşlardır.²

Kültürel diplomasi, II. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında büyük bir ivme kazanmıştır. Savaş sırasında taraflar propaganda ve kültürel etkinliklerle halk desteği sağlama ve uluslararası kamuoyunu etkileme çabalarına girişmiştir. Savaş sonrasında ise uluslararası barış ve iş birliğini sağlamak amacıyla kültürün gücü daha fazla vurgulanmıştır. Soğuk Savaş döneminde kültürel diplomasi, iki süper güç olan ABD ve SSCB arasında ideolojik bir mücadele aracı hâline gelmiştir. ABD, dünya genelinde Amerikan kültürünü ve değerlerini yaymak için Fulbright programı, Voice of America ve kültürel değişim programları gibi projeler geliştirmiştir. SSCB ise sanat, edebiyat, spor ve bilimsel iş birlikleri yoluyla sosyalist ideolojiyi tanıtmıştır.³

20. yüzyılın sonlarında ve 21. yüzyılın başlarında, küreselleşmenin etkisiyle kültürel diplomasi daha kapsamlı ve çok taraflı bir yapıya kavuşmuştur. Kültürel diplomasi, sadece devletlerin bir aracı olmadığı, bireylerin, sivil toplum kuruluşlarının, akademik kurumların ve sanatçıların da aktif rol aldığı bir alan hâline gelmiştir. Günümüzde UNESCO gibi uluslararası kuruluşlar, kültürel diplomasiyi teşvik etmekte ve korumaktadır.⁴

“İkinci Dünya Savaşı’nın ardından sürdürülebilir bir dünya barışı ve istikrarlı bir uluslararası ilişkiler sistemi için yeni yöntem arayışları

² López, B., Smith, J., & Woodward, G. (2024). *British Writing, Propaganda and Cultural Diplomacy in the Second World War and Beyond* (1st ed.). Bloomsbury Academic.

³ McDaniel, C. P. (2015). *American-Soviet cultural diplomacy: the Bolshoi Ballet’s American premiere*. Lexington Books.; Medalis, C. (2009). *American Cultural Diplomacy, the Fulbright Program, and U.S.-Hungarian Higher Education Relations in the Twentieth Century*.

⁴ Natarajan, A. (2017). Peace, Security, Globalisation & Cultural Diplomacy. *Cadmus (Trieste, Italy)*, 3(2), 106–112.

çerçevesinde Birleşmiş Milletler çatısı altında UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) kurulmuştur. Uluslararası ilişkilerde yeni bir soluk olarak ortaya çıkan UNESCO, dış politikaya kültürel diplomasi anlayışını getirmiştir. UNESCO nezdinde tayin ettikleri daimî temsilciler aracılığıyla üye ülkeler, kültürel etkinliklerle birbirlerini tanıtmaya ve karşılıklı etkileşim ve iş birliğini artırmaya çalışmışlardır.”⁵

Yumuşak güç (soft power) kavramının önem kazanmasıyla kültürel diplomasi, ülkelerin uluslararası alandaki etkisini artırmada stratejik bir araç olarak kullanılmaktadır. Özellikle kültür festivalleri, sergiler, müzik, film, mutfak ve edebiyat gibi alanlar bu diplomasi türünün etkin araçları hâline gelmiştir. Aslında kültürel diplomasi, tarih boyunca halklar arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesinde ve uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesinde önemli bir araç olmuştur. Günümüzde de kültürel diplomasi, yalnızca devletler arası ilişkilerde değil, halklar arasında karşılıklı anlayış ve güvenin artırılmasında da kritik bir rol oynamaktadır. Bu süreç, dünya barışına ve küresel dayanışmaya katkı sunmayı hedeflemektedir.

Kazakistan’ın Kültürel ve Sanatsal Mirası

Bilindiği gibi Kazakistan, Asya’nın merkezinde yer alarak tarih boyunca farklı medeniyetlerin kesişim noktası olmuştur. İpek Yolu üzerindeki stratejik konumu, kültürler arası etkileşimleri güçlendirmiştir. Orta Asya’nın en büyük ülkesi olarak köklü bir tarih ve zengin bir kültürel mirasa sahiptir. Bu miras, farklı medeniyetlerin etkisiyle şekillenmiş ve Kazak halkının göçebe gelenekleri, doğa ile uyumlu yaşam tarzı, inanç sistemi ve sanatsal ifade biçimleriyle günümüze kadar taşınmıştır.

Geleneksel kültür ve göçebe mirası açısından incelediğimizde Kazakistan, tarih boyunca büyük bozkırlarda yaşayan göçebe Türk halklarının beşiği olmuştur.

⁵ 16 Kasım 1945 UNSECO tüzüğünden aktaran, Purtaş, Fırat. “Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi”. Gazi Akademik Bakış, c. 7, sy. 13, 2013, ss. 1-14.

Göçebe yaşam, Kazak kültürünün temelini oluşturmuş ve birçok geleneksel unsura ilham vermiştir.⁶ Kazakların göçebe yaşam tarzını en iyi temsil eden unsurlardan biri “yurt” adı verilen geleneksel çadırlardır. Yurtlar, taşınabilir yapılarıyla göçebe yaşamın vazgeçilmez bir parçası olmuş ve bugün hâlâ kültürel bir sembol olarak korunmaktadır.

Bir diğer unsur olarak at, Kazakistan’da hem ulaşım aracı hem de bir statü göstergesi olarak önemlidir.⁷ Atçılık kültürü, Kazak halkının günlük yaşamında ve sporlarında önemli bir yer tutar. Geleneksel “Kökpar” (bir tür atlı spor) bu kültürün yaşatıldığı örneklerden biridir.⁸ Kazak kıyafetleri, genellikle doğaya uyum sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Kadınların giydiği işlemeli elbiseler ve erkeklerin “shapan” adı verilen uzun ceketleri, Kazak dokuma ve el sanatlarının birer örneğidir.⁹ Yazının devamında bu ve benzeri değerlere biraz daha ayrıntılı değinilecektir.

Sanat ve El Sanatları

Kazakistan’ın sanatsal mirası, el sanatlarından geleneksel müziğe, mimariden çağdaş sanata kadar geniş bir yelpazeye sahiptir. Kazakistan el sanatları, yüzyıllar boyunca şekillenen

⁶ Souleimenov, O. (1978). Nomads and Culture: The Kazakhs, People of the Steppe. *Cultures*, 5(2), 126; Jumaniyazova, R. (2022). A Kazakh “Gold Rush”: How Modern Nomads Sound. *World Literature Today*, 96(2), 10–14. <https://doi.org/10.1353/wlt.2022.0044>; Penati, B. (2012). Tsars, Cossacks, and Nomads. The formation of a borderland culture in Northern Kazakhstan in the eighteenth and nineteenth centuries [Review of *Tsars, Cossacks, and Nomads. The formation of a borderland culture in Northern Kazakhstan in the eighteenth and nineteenth centuries*]. *Central Asian Survey*, 31(3), 375. Taylor & Francis Ltd.

⁷ Aljanova, N., Borbasova, K. M., & Rysbekova, S. S. (2015). A Semiotic Analysis of the Yurt, Clothing, and Food Eating Habits in Kazakh Traditional Cultures. *The International Journal of Critical Cultural Studies*, 14(1), 27–36. <https://doi.org/10.18848/2327-0055/CGP/v14i01/43692>

⁸ Sarbasova, G. (2015). Language and Identity in Kazakh Horse Culture /Kazak At Kültüründe Dil ve Biliş. *Bilig (Ankara)*, 75, 227–247.

⁹ Dinara K Nygmanova, Ainur Abidenkyzy, Duken Masimkhanuly, Karakat Dalelkyzy, & Kamila S Akim. (2022). Semantic elements in ancient Kazakh ethnographic clothing (lingvocultural research). *The Journal of Language and Linguistic Studies*, 18(1), 309–322. <https://doi.org/10.52462/jlls.183>

zengin bir kültürel mirasın ürünü olup, hem sanatsal hem de felsefi açıdan derin anlamlar taşır. Bu sanatlar, Kazak halkının göçebe yaşam tarzından, doğaya duyduğu derin saygıdan ve geleneksel değerlerinden ilham alır. Geleneksel Kazak el sanatları, sadece işlevsel objeler değil, aynı zamanda kültürel bir kimlik ve estetik anlayışın sembolleridir. Günümüzde bu el sanatları, Kazakistan'ın uluslararası platformda kültürel diplomasisinin bir parçası olarak da değerlendirilmektedir. Tüm bu sanatlar, halkın doğa ile kurduğu ilişkiyi, maneviyatını ve toplumsal değerlerini yansıtır.

Göçebe yaşam tarzına dayanan Kazak kültürü, doğayla uyum içinde yaşamayı bir yaşam felsefesi olarak benimsemiştir.¹⁰ Bu anlayış, el sanatlarında kullanılan malzemelerden tasarımlara kadar her ayrıntıda kendini gösterir. Örneğin keçi kılından yapılan halılar (tekemet), koyun yününden işlenen keçe çadırlar (yurt) ve deri işçiliği, doğanın sunduğu malzemelerin dönüştürülmesindeki mahareti sergiler.

El sanatlarında sıkça görülen spiral, koç boynuzu ve bitkisel motifler, yaşam döngüsünü, doğurganlığı ve bereketi simgeler. Bu motifler, göçebe Kazakların doğayı bir döngü olarak görme anlayışını yansıtır.¹¹ Bu bakımdan el sanatları, bireyler arasındaki toplumsal bağların güçlendirilmesinde önemli bir rol oynar. Örneğin bir yurtun iç dekorasyonunda kullanılan objeler, bir ailenin kimliğini ve kökenini temsil ederken, aynı zamanda toplulukla olan ilişkilerini de ifade eder. Dolayısıyla Kazak el sanatları, işlevselliğin ve estetik değerlerin uyumlu bir şekilde bir araya geldiği eserlerdir.

Kazakistan'ın halı dokuma sanatı, yerel yün ve doğal boyaların kullanımıyla öne çıkar. Halılarda kullanılan motifler, bölgesel farklılıklar gösterir ve her biri bir hikâye anlatır. Göçebe yaşamın bir sembolü olan keçe, yurt çadırlarının temel

¹⁰ Nysanbayev, A. (2004). *Kazakhstan : cultural inheritance and social transformation*. Council for Research in Values and Philosophy.

¹¹ Tuyakbayev, G., Taiman, S., & Botabayeva, Z. (2023). Motives Common to Turkic People in Kazakh Toponymic Legends. *Milli Folklor*, 18(138), 144–153.
<https://doi.org/10.58242/millifolklor.1185586>

yapı malzemesidir. Bunun yanı sıra keçe, kıyafetlerden ev dekorasyonuna kadar birçok alanda kullanılır ve zarif desenlerle süslenir.¹²

Altın, gümüş ve bronz gibi metallerin işlenmesi, Kazak takılarında kendini gösterir. Özellikle kadınlar için üretilen bilezikler, küpeler ve kolyeler, hem estetik hem de geleneksel anlamlar taşır. Takılarda sıklıkla kullanılan taşlar ve işlemler, kişisel koruma ve şans getirme amacına da hizmet eder.¹³ Kazak ustalar, ahşap oymacılığı ve deri işçiliğinde yüksek bir maharet sergiler. At eyerleri, deri çantalar ve ahşap kutular, günlük yaşamın bir parçası olmanın yanı sıra estetik birer sanat eseridir.¹⁴

Kazakistan el sanatları, uluslararası sanat sergileri, kültürel etkinlikler ve fuarlar aracılığıyla dünya çapında tanıtılmaktadır. UNESCO'nun somut olmayan kültürel miras listesine dahil edilen çeşitli Kazak sanat gelenekleri, bu başarıların bir göstergesidir. Kazakistan, EXPO 2017 gibi uluslararası etkinliklerde el sanatlarını sergileyerek, kültürel mirasını global bir izleyici kitlesine tanıtmıştır.¹⁵ Geleneksel keçe işçiliği ve halı dokuma sanatı, UNESCO tarafından korunması gereken kültürel miraslar olarak tanınmıştır. Bu projeler, Kazak el sanatlarının uluslararası ölçekte tanınmasını sağlamıştır. Üstelik Kazak zanaatkarların eserleri, New York, Londra ve Paris gibi sanat merkezlerinde sergilenmekte ve büyük ilgi görmektedir. Bu sergiler, hem modern tasarımlarla geleneksel formların harmanlandığı hem de Kazak kimliğinin vurgulandığı eserlerdir.¹⁶

¹² Zhukonova, Z. D., & Zhekibaeva, Z. Z. (2019). Development Stages of the Modern Jewelry Art in Kazakhstan. *Observatoriâ Kul'tury*, 16(3), 322–332. <https://doi.org/10.25281/2072-3156-2019-16-3-322-332>

¹³ Shalginbaeva, S. H., & Boyarintseva, X. E. (2022). Jewelry in Kazakh Culture: Transformation of Traditions in Modern Conditions. *İzvestija Altaiskogo Gosudarstvennogo Universiteta*, 3(125), 51–56. [https://doi.org/10.14258/izvasu\(2022\)3-08](https://doi.org/10.14258/izvasu(2022)3-08); *European Union News*. (2022). Turning Ancient Kazakh jewellery traditions into business.

¹⁴ Bekeshov, S. S. (2021). Historiography of kazakh traditional wood carving. *Journal of History*, 100(1). <https://doi.org/10.26577/JH.2021.v100.i1.010>

¹⁵ More than one hundred countries gather in Astana to prepare for Expo 2017: KAZAKHSTAN EXPO 2017. (2016). In *EFE News Service*. EFE News Services, Inc.

¹⁶ Taylor, P. M., Khazbulatov, A., & National Museum of Natural History . Asian Cultural History Program sponsoring body. (2018). *Artists of modern Kazakhstan = Zamanauı Qazaqstan suretshileri =*

Bununla birlikte Kazak el sanatları, modern tasarımlarla yeniden yorumlanarak hem yerel hem de uluslararası pazarda kendine yeni bir yer edinmiştir.¹⁷ Geleneksel Kazak desenleri, çağdaş moda tasarımcıları tarafından modern kıyafetlerde ve aksesuar tasarımlarında kullanılmakta ve Kazakistan'ın turizm sektöründe önemli bir yer tutmaktadır. Geleneksel takılar, halılar ve keçe ürünleri, turistlerin yoğun ilgisini çekmektedir. Böylece çevrim içi platformlar aracılığıyla global pazarlara açılmakta ve daha geniş bir kitleye ulaşmaktadır.¹⁸

Bu sanatlar sadece bir zanaatkârlık ürünü değil, aynı zamanda bir kültürel kimlik ve ifade biçimidir. Felsefi derinliği, estetik zenginliği ve tarihî kökleriyle bu sanatlar, Kazak halkının ruhunu yansıtır. Uluslararası başarıları, bu mirasın yalnızca korunmakla kalmayıp, aynı zamanda dünyaya tanıtılması için güçlü bir platform oluşturmuştur. Nitekim bu sanatlar bir yandan yerel gelenekleri yaşatırken, diğer yandan küresel bir sanat ve diplomasi aracı olarak gelecekte de önemini sürdürecektir.

Öte yandan Kazakistan'da geleneksel el sanatları, halkın tarihsel ve kültürel mirasının önemli bir parçasını oluştursa da tezhip, minyatür, hat ve çini gibi sanat dalları daha çok İslam medeniyetinin diğer bölgelerinde (örneğin, Orta Asya'nın Özbekistan, İran veya Türkiye gibi ülkelerinde) öne çıkmıştır. Bununla birlikte, Kazakistan'da bu sanat dallarının kendi yerel yorumları ve halk sanatıyla olan etkileşimleri dikkat çekmektedir. Kazak el sanatlarında tezhip, özellikle dini kitap süslemelerinde ve dekoratif sanatlarda sınırlı bir biçimde yer almıştır. Tezhip sanatı, Kazak halkının İslam'ı kabul etmesiyle ortaya çıkmış, daha çok Kur'an-ı Kerim nüshalarının süslenmesinde kullanılmıştır. Ancak Orta Asya'nın

Khudozhniki sovremennogo Kazakhstana. Ministry of Culture and Sports of the Republic of Kazakhstan.

¹⁷ Krykbayeva, S. M., Rakhmetova, N. B., Zhedelov, K. O., Serikbai, B. F., Imankulova, L. B., Kaldybaev, G. A., & Bakirova, L. S. (2017). Color Scope Imaginative-Aesthetic Features in Modern Design of the Republic of Kazakhstan. *Global Media Journal*, 15(28), 1.

¹⁸ Beksultanova, C., Mazhitova, Z., Zhunushalieva, G., Kozhakeyeva, L., kyzy Nazira, T., Shamshidenova, F., Mottaeva, A., & Zheltenkov, A. (2021). Handicraft tourism in Kyrgyzstan: features and prospects. *E3S Web of Conferences*, 284, 10001. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202128410001>

diğer bölgelerine kıyasla Kazakistan'da tezhip daha az yaygındır. Modern sanatçılar, Kazak motiflerini ve sembollerini diğer sanat türleriyle birleştirerek yeni yorumlar ortaya koymaya çalışmaktadır. Geleneksel Altın Orda motiflerinden esinlenen desenler, Kazak sanatında sıkça görülmektedir.¹⁹

Minyatür sanatı ise Kazakistan'da sınırlı bir gelişime sahip olsa da komşu ülkelerin etkisiyle bu sanat formu tanınmıştır. Orta Asya genelinde minyatür sanatı, özellikle Timurlu döneminde çoğalmış ancak Kazak bozkır kültürünün göçebe yapısı, minyatür sanatının yerleşik bir biçimde gelişmesini zorlaştırmıştır. Günümüzde Kazak sanatçılar, minyatür sanatını Kazak halk hikâyeleri ve destanlarını görselleştirmek için kullanmaktadır. Geleneksel kıyafetler, atlı savaşçılar ve bozkır yaşamı, bu minyatürlerde sıkça işlenen temalardır.²⁰

Kazakistan'da hat sanatı, İslam kültürünün etkisiyle gelişmiş ancak diğer Orta Asya ülkelerine kıyasla daha az yaygınlık kazanmıştır. Hat sanatı, cami süslemelerinde ve Kur'an-ı Kerim yazmalarında sınırlı bir kullanım alanı bulmuştur. Hat sanatı, göçebe kültürün etkisiyle genellikle taşınabilir dinî nesneler üzerinde uygulanmıştır. UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ndeki "hat sanatı"nı koruma çabaları, Kazakistan'da da bu sanat dalının yeniden canlandırılması için bir fırsat oluşturmuştur. Modern hat sanatçıları, geleneksel Kazak motiflerini Arap harfleriyle birleştirerek çağdaş eserler üretmektedir.²¹

Çini sanatı, Kazakistan'da mimari süslemelerde kendini göstermiş ancak Orta Asya'nın diğer bölgelerine göre daha az gelişmiştir. Özellikle Hoca Ahmet Yesevi Türbesi gibi önemli yapılar, çini sanatının Kazakistan'daki örnekleridir. Bu türbede kullanılan mavi ve turkuaz renkli çiniler, bölgedeki İslam sanatı etkisini

¹⁹ Yeni Çağ - Modern Kazak Sanatı Sergisi, <https://tr.euronews.com/kultur/2024/11/28/kazakistanin-almati-kentinde-2025-yilinda-buyuk-bir-sanat-muzesi-ziyarete-acilacak>

²⁰ Abuseitova M. K., Dodkhudoeva, L. N., & R.B. Süleymenov Altındağı Shyghystanu instituty. (2010) Kazakistan Tarihi Shyghystanu Miniaturalarında, "Daik-Press."

²¹ "Kazak Hattat 3 yılda öğrendiği hat sanatını ülkesinde tanıtıyor", <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/kazak-hattat-3-yilda-ogrendigi-hat-sanatini-ulkesinde-tanitiyor/2928853>

yansıtmaktadır. Türbenin restorasyonu TİKA öncülüğünde, Kayserili Çini Ustası İsmail Yiğit tarafından yapılmıştır.²² Günümüzde Kazak sanatçılar, geleneksel çini tekniklerini modern tasarımlarla birleştirerek dekoratif ürünler üretmektedir. Çini, ayrıca turistik eşya üretiminde de önemli bir yer tutmaktadır.²³

Kazakistan’da tezhip, minyatür, hat ve çini gibi geleneksel sanatlar, UNESCO ve diğer uluslararası kuruluşların koruma programları sayesinde tanıtılmakta ve desteklenmektedir. UNESCO, bu sanat dallarını destekleyen atölyeler ve eğitim programları düzenleyerek Kazakistan’daki geleneksel sanatların yeniden canlanmasına katkıda bulunmuştur. Kazakistan, bu sanatları uluslararası tanıtım projelerinde kullanarak hem kültürel mirasını dünyaya tanıtmakta hem de turizmi teşvik etmektedir. Örneğin Astana ve Almatı’da düzenlenen sanat festivalleri bu çabaların bir parçasıdır.²⁴

Bununla birlikte, bu sanatların felsefi ve estetik derinliği, modern Kazak sanatçıları tarafından yeniden yorumlanarak uluslararası platformlarda dikkat çekmektedir.²⁵ UNESCO ve diğer kuruluşların desteğiyle bu sanatların korunması ve yaygınlaştırılması, Kazakistan’ın kültürel diplomasisi ve sanatının uluslararası başarısına katkıda bulunmaktadır. Bu çabalar, somut olmayan kültürel mirasın yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması açısından büyük önem taşır.

2017 yılında Almatı’da düzenlenen “El Sanatları Tatili: Dünyayı Birleştirmek” başlıklı festival, UNESCO ve TÜRKSOY iş birliğinin 20. yılı ve UNESCO ile ISESCO Kazakistan Millî Komisyonu’nun 25. yılı vesilesiyle gerçekleştirilmiştir.²⁶ Bu

²² 40 yıldır çini ile yoğrulan bir hayat: İsmail Yiğit, <https://www.litrossanat.com/40-yildir-cini-ile-yogrulan-bir-hayat-ismail-yigit>

²³ “Kazakistan’da Anadolu Çinileri ve Baskılarının Yer Aldığı Sergi Ziyaretçilere Açıldı”, <https://www.milatgazetesi.com/haber/kazakistanda-anadolu-cinileri-ve-baskilarinin-yer-aldigi-sergi-acildi-197/>

²⁴ Astana celebrates 20th year as Kazakh capital with nomad culture festival: KAZAKHSTAN FESTIVAL. (2018). In *EFE News Service*. EFE News Services, Inc.

²⁵ Shagozova ZHANERKE - Sultanova MEDINE - Mombek ALIYA, Kazakistan’ın Modern Sanatçıların Yaratıcılığında Metafor ve Metaforizm s. 81 -88

²⁶ <https://www.unesco.org.tr/Home/AnnouncementDetail/130?slug=1.-Türkçe-Konuşan-Ülkeler-Gençlik-Festivali%3A-“El-Sanatları-Tatili%3A-Dünyayı-Birleştirmek”-Başvuruları>

etkinlik, el sanatları aracılığıyla kültürel etkileşimi ve iş birliğini teşvik etmeyi amaçlamıştır.²⁷

Ayrıca Kazakistan'ın geleneksel el sanatları UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'nde yer almaktadır. Örneğin geleneksel halı dokuma sanatı ve kuyumculuk sanatı, Kazakistan ve Kırgızistan'ın ortak kültürel mirası olarak tanınmıştır. Bu tür projeler ve tanınmalar, Kazakistan'ın zengin el sanatları mirasının korunması, tanıtılması ve uluslararası platformlarda bilinirliğinin artırılması açısından büyük önem taşımaktadır.²⁸

Halıcılık ve Dokuma

Kazakistan'da halılar ve dokumalar, daha önce de ifade ettiğimiz gibi göçebe yaşamın bir parçası olarak gelişmiştir. Geleneksel desenler genellikle doğayı, hayvanları ve göçebe yaşamın diğer unsurlarını betimler. Bu bağlamda, zengin bir kültürel geçmişe dayanan, hem işlevsel hem de sanatsal yönleriyle öne çıkan bir el sanatı dalıdır. Göçebe yaşam tarzının etkisiyle ortaya çıkan bu gelenek, Kazak halkının kimliğini, tarihini ve estetik anlayışını yansıtır. Halıcılık, aynı zamanda kültürel diplomasi ve uluslararası tanıtım açısından önemli bir yere sahiptir.²⁹

Kazak halıları, sadece birer zemin kaplaması değil, aynı zamanda toplumsal ve manevi değerlerin taşıyıcısıdır. Halılardaki motifler, doğa, hayvanlar ve göçebe yaşam tarzına ilişkin semboller içerir. Örneğin koç boynuzu motifleri, bereketi ve koruyuculuğu temsil ederken; geometrik desenler, evrenin düzenine yapılan göndermeleri içerir. Kazak halıları, çoğunlukla doğal boyalarla elde edilen kırmızı, mavi ve sarı tonlarıyla karakterizedir. Bu renkler, göçebe yaşamın doğa

²⁷ Kazakhstan Celebrates People's Unity Day, <https://caspiannews.com/news-detail/kazakhstan-celebrates-peoples-unity-day-1493734183654/>

²⁸ The craft skills of Gauja rafters are included in UNESCO's Intangible Cultural Heritage of Humanity list. (2022). *European Union News.*; <https://www.unesco.org.tr/Home/Page/126?slug=UNESCO-Somut-Olmayan-Kültürel-Miras-Listeleri>

²⁹ Shaigozova, Zh. N. (2023). Living heritage under threat: supporting, protecting and safeguarding traditional crafts (on the example of Kazakh pile carpet weaving). *Bulletin of Kazakh National Women's Teacher Training University*, 1, 34–45. <https://doi.org/10.52512/2306-5079-2023-93-1-34-45>

ile uyumunu ve Kazak kültürünün ruhani boyutunu ifade eder. Halılar, hem bir kullanım eşyası hem de ailenin geçmişini ve kültürünü yeni nesillere aktaran bir “hikâye anlatıcısı” olarak görülür.³⁰

Kazakistan’da halıcılık, farklı teknikler ve stillerle çeşitlenmiştir. Göçebe gelenekte, keçeden yapılan halılar (şirdak ve tuskiiz), dayanıklılığı ve sıcak tutma özellikleriyle yaygındır. Keçe halılar, hem sade hem de oldukça karmaşık desenlerle süslenebilir. Kazak halıları genellikle Türk düğümü (simetrik düğüm) kullanılarak dokunur, bu da halılara dayanıklılık ve estetik kazandırır. Dekoratif halılar olan tuskiizler, duvar süsü olarak kullanılır ve genellikle nakışlarla işlenir. Bu halılar, özellikle evlerin “şanını” ve estetik anlayışını temsil eder.³¹

Kazak halıcılığı, UNESCO ve uluslararası kuruluşlar aracılığıyla desteklenerek küresel düzeyde tanıtılmaktadır. Kazakistan, keçeden yapılan şirdak halılarının üretimi ve geleneksel dokuma teknikleri gibi konularda UNESCO’nun Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi’nde yer almaktadır. Bu listeye alınan uygulamalar, hem koruma hem de tanıtım açısından önemlidir. Kazak halıları, uluslararası el sanatları fuarları ve kültürel etkinliklerde sergilenmekte, bu da ülkenin kültürel mirasını global düzeyde tanıtmasını sağlamaktadır. Geleneksel halılar, hem sanat koleksiyoncuları hem de turistik eşya pazarında ilgi görmektedir. Kazak tasarımlarına sahip halılar, yüksek kaliteli el sanatı ürünleri olarak dünya genelinde tanınmaktadır. Modern Kazak halıcılığı, geleneksel yöntemleri ve motifleri çağdaş tasarımlarla birleştirerek yeniden canlanmaktadır.

Geleneksel motifler, modern iç mekân dekorasyonuna uygun şekilde yeniden yorumlanmaktadır. Bu, özellikle genç kuşakların ilgisini çekmekte ve halıcılığın

³⁰ Aigul AGELEUOVA. (2023). Carpet Weaving on the Territory of Kazakhstan as a Reflection of the Traditional Worldview of Nomads. *Acta Via Serica*, 8(1), 31–54. <https://doi.org/10.22679/avs.2023.8.1.002>

³¹ Toleubekova, R. K., Zhumataeva, E., Stepankaya, T. M., sarzhanova, G. B., zhumbekova, F. N., & Mergaliyev, D. M. (2015). The Role of the Kazakh National Ornaments in Esthetic Education. *Biomedical & Pharmacology Journal*, 8(1), 57–66. <https://doi.org/10.13005/bpj/582>;

sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Halıcılık sanatı, genç nesillere aktarılmak üzere çeşitli eğitim programları ve atölyelerle desteklenmektedir. UNESCO'nun yanı sıra yerel hükûmetler de bu çabalara katkıda bulunmaktadır. Halıcılık, özellikle kırsal bölgelerde kadınlar için bir gelir kaynağı oluşturarak ekonomik kalkınmaya katkı sağlamaktadır.³²

Böylece Kazakistan'ın kültürel diplomasisinde etkili bir araçtır. Halılar, Kazak kültürünün bir elçisi olarak, uluslararası etkinliklerde ve sergilerde ülkenin tarihini ve geleneklerini tanıtmaktadır. Halıcılık, Kazakistan'a gelen turistler için hem sanatsal hem de kültürel bir cazibe merkezi yaratmaktadır. Özel tasarım halılar ve dokuma deneyimleri, turizm sektöründe değerli bir unsur hâline gelmiştir. Orta Asya'da Özbekistan, Türkmenistan ve Kırgızistan gibi ülkelerle ortak halı üretim projeleri ve kültürel iş birlikleri gerçekleştirilmiştir.³³

Kazak halıcılığı, tarihsel ve sanatsal derinliğiyle ulusal kimliğin önemli bir parçasıdır. Geleneksel yöntemlerin korunması ve modern tasarımlarla birleştirilmesi sayesinde bu sanat, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde önemini korumaktadır. UNESCO'nun desteklediği projeler, Kazak halıcılığının dünya sahnesinde hak ettiği yere ulaşmasını sağlamaktadır. Halıcılık yalnızca bir zanaat değil, aynı zamanda Kazakistan'ın kültürel diplomasi stratejilerinin de temel unsurlarından biridir.

Takı Sanatı

Kazak kadınlarının kullandığı gümüş ve değerli taşlarla süslenmiş takılar, zengin bir el sanatları geleneğinin parçasıdır. Bu takılar, estetik olduğu kadar koruyucu tılsım olarak da görülmüştür.

³² ["Ala-kiyiz and Shyrdak, art of Kyrgyz traditional felt carpets"](#). UNESCO. 7 Şubat 2021 Erişim tarihi: 6 Nisan 2024.

³³ U.S. Ambassador to Announce Ambassador's Fund for Cultural Preservation Grant to Restore Kazakh Carpet-Weaving Traditions. (2010). In *Targeted News Service*. Targeted News Service.

Kazakistan’da takı sanatı, göçebe yaşam tarzının, zengin kültürel mirasın ve manevi değerlerin bir yansıması olarak yüzyıllardır varlığını sürdürmektedir. Kazak takıları (zergelik), hem estetik bir ifade biçimi hem de toplumun kimlik, statü, gelenek ve inanç sistemlerini aktaran önemli bir kültürel unsurdur. Bu sanat, tarih boyunca Kazak kadınının zarafetini ve değerlerini yansıtmakla kalmamış, aynı zamanda bölgesel ve uluslararası düzeyde de tanınan bir el sanatı hâline gelmiştir. Kazak takıları, yalnızca süslenmek amacıyla değil, aynı zamanda sosyal statüyü, kimliği ve ruhsal korumayı temsil eder.³⁴

Geleneksel takılar, sahibinin yaşını, evlilik durumunu ve sosyal konumunu belirler. Örneğin evli kadınlar genellikle büyük ve gösterişli takılar takarken, genç kızların takıları daha sade olur. Takılar, manevi anlamlar taşır ve sahibini kötülüklerden koruyan birer tılsım olarak görülür. Özellikle nazar boncukları, doğaya özgü motifler ve hayvan figürleri, koruyucu semboller olarak sıkça kullanılmıştır.³⁵

Kazak takılarında genellikle gümüş, bronz ve altın gibi metaller kullanılır. Gümüş, halk arasında kutsal bir metal olarak kabul edilir ve şifa verici özelliklere sahip olduğuna inanılır. Doğal taşlar (örneğin akik, turkuaz) ve renkli cam da takıların estetik yapısını tamamlar. Kazak ustalar, metal işlemeciliği, oyma ve kakma gibi tekniklerle detaylı ve zarif tasarımlar üretmiştir. Her bir takı, el işçiliğinin ve ustalığın somut bir göstergesidir.

Kazak takılarında kullanılan motifler, doğa, hayvanlar, gökyüzü ve kozmolojik unsurlarla ilişkilidir. Çiçekler, dallar ve spiral şekiller, doğanın uyumunu ve yaşamın döngüsünü temsil eder. Kartal, at ve kurt gibi hayvan figürleri, gücü,

³⁴ Abdullina, G. R., Abdullina, L. B., RAKHIMOVA, E. F., SULTANBAEVA, K. V., ISYANGULOVA, G. A., & Akilova, M. F. (2020). Comparative Research Of Traditional Clothes And Jewelry Lexical Items In Bashkir And Turkish Languages. *Astra Salvensis - Revista de Istorie Si Cultura*, VIII(Supplement), 379–389.

³⁵ X., B. (2022). Semantic Meaning Of Stones In The Jewelry Art Of The Kazakhs: Historiographical Overview. *Preservation And Study Of The Cultural Heritage Of The Altai Territory*, 28, 25–31. <https://doi.org/10.14258/2411-1503.2022.28.04>

cesareti ve özgürlüğü sembolize eder. Ay, güneş ve yıldız motifleri, evrenin ve insan yaşamının birbiriyle uyumunu vurgular. Geniş gümüş bilezikler, kadınların zarafetini ve toplumsal konumunu simgeler. Geleneksel bileziklerin genellikle geometrik desenlerle süslenmiş olduğu görülür. Genç kızlar ve kadınlar tarafından takılan küpeler, sadelikten ihtişama kadar farklı tasarımlarla öne çıkar. Nazar boncuğu motifleri, küpelerde sıklıkla görülür. Gösterişli kolyeler (boıytaş), geleneksel Kazak takılarının en dikkat çeken örneklerindendir. Kolye uçlarında genellikle doğal taşlar ve nazar motifleri bulunur. Kazak yüzükleri, hem zarif hem de anlamlı tasarımlarıyla dikkat çeker. Büyük ve taşlı yüzükler, evli kadınlar için yaygındır. Evli kadınların taktığı başlık süsleri (saukele), evlilik ritüellerinin vazgeçilmez bir parçasıdır ve oldukça ayrıntılı işlemlere sahiptir.³⁶

Kazakistan’da takı sanatı, bağımsızlık sonrası dönemde uluslararası sahnede daha görünür hâle gelmiştir. Geleneksel tasarımlar, modern moda dünyasıyla buluşarak yeni bir boyut kazanmıştır.

Geleneksel takı sanatı, UNESCO’nun Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi’ne dâhil edilerek uluslararası alanda korunmaktadır. Kazak takıları, dünya çapında düzenlenen sanat festivalleri ve sergilerde sergilenmekte, Kazak el sanatlarının güzelliğini ve derinliğini gözler önüne sermektedir. Geleneksel motifler, modern mücevher tasarımlarında yeniden yorumlanarak, hem yerel hem de uluslararası pazar için yeniden canlandırılmaktadır.

Kazak takı sanatı, tarihsel kökenleri, estetik güzelliği ve felsefi anlamlarıyla yalnızca bir süsleme sanatı değil, aynı zamanda Kazak halkının ruhunu ve kimliğini yansıtan bir mirastır. Modernleşme ile birlikte geleneksel tasarımların çağdaş moda dünyasında yeniden canlanması, bu sanatı geleceğe taşımak için büyük bir fırsat yaratmaktadır. UNESCO projeleri, uluslararası sergiler ve modern

³⁶ Sharmashkeeva, N., & Soltiyeva, B. (2018). Types And Meanings Of Kazakh Traditional Jewellery. *Journal Of History*, 89(2), 59–63. <https://doi.org/10.26577/Jh-2018-2-218>

yorumlarla, Kazakistan takı sanatı global ölçekte tanınırlığını artırmış ve kültürel bir elçi olarak konumlanmıştır.

Geleneksel Müzik

Dombra: Kazak halk müziğinin en önemli çalgılarından biridir. İki telli bu çalgı, epik şiirlerin ve hikâyelerin müzikle anlatımında kullanılır. Küy ise dombra ile çalınan kısa müzik parçalarına verilen isimdir. Küyler, doğa seslerini, hayvanları ya da kahramanlık hikâyelerini tasvir eder.

Akan Seri ve Jambıl Jabayev: Kazak halk müziğinde önemli isimlerdendir ve eserleri hâlâ büyük bir ilgiyle dinlenmektedir. Kazakistan'ın geleneksel müziği, göçebe yaşam tarzının, doğa ile iç içe olmanın ve tarih boyunca farklı kültürel etkilerle harmanlanmanın bir yansımasıdır. Bu müzik sadece bir sanat formu değil, aynı zamanda Kazak halkının tarihini, değerlerini ve kimliğini yansıtan bir anlatı biçimidir. Özellikle enstrümantal müzik ve sözlü gelenek, Kazak müziğinde belirgin bir yer tutar.

Dombıra, Kazak müziğinin kalbinde yer alan, iki telli bir çalgıdır. Göçebe kültürünün hem bireysel hem de toplumsal anlatılarını ifade etmek için kullanılır. **Kui (Küy)** ise Dombıra ile icra edilen enstrümantal müzik türüdür. Kui, Kazak halkının doğa, savaşlar, mitolojik öyküler ve günlük yaşamla ilgili duygularını, hikâyelerini ve hayallerini dile getirir. Her kui, bir hikâye veya mesaj taşır. Örneğin, ünlü Kui Ustası Kurmangazi'nin eserleri, Kazak halkının bağımsızlık mücadelesini sembolize eder.³⁷

Kobız, dombıra gibi önemli bir enstrümandır ve geleneksel olarak şamanlar tarafından ritüel müziklerinde kullanılmıştır. Yaylı bir çalgı olan kobız, mistik ve

³⁷ Rancier, M. (2024). "The Real Kazakh is a Dombıra"? : Musical Instruments and Nation Branding in 21st-Century Kazakhstan. *The Journal of Musicological Research*, 43(2–3), 159–174. <https://doi.org/10.1080/01411896.2024.2376938>

manevi bir tona sahiptir. Özellikle Türk mitolojisindeki kahramanlar ve doğa güçleri, kobız ezgilerinde güçlü bir şekilde hissedilir.³⁸

Aytıs, iki şairin (akın) karşılıklı atışma şeklinde gerçekleştirdiği sözlü bir gelenektir. Doğaçlama yapılan bu performanslar, toplumsal eleştiriler, mizah ve felsefi düşünceler içerebilir. Aytıs, halk arasında bilgi paylaşımını ve kültürel değerlerin aktarımını sağlayan bir sanat biçimidir. Geleneksel Kazak şarkıları, doğayı, aşkı, kahramanlık hikâyelerini ve manevi değerleri işler. Bu şarkılar genellikle zır-zır adı verilen melodik bir tonda, dombıra eşliğinde söylenir. Destanlar (epikler) ise uzun hikâyeler halinde söylenir ve genellikle kahramanlık temalarını işler.³⁹

Kazak müziği, sadece bir eğlence aracı değil, aynı zamanda bir yaşam felsefesidir. Göçebe yaşamın bir sonucu olarak, Kazak müziği doğanın seslerini, rüzgârı, hayvanları ve suyu taklit eder. Bu özellik, müziğin doğayla uyumlu bir felsefi bağ taşıdığını gösterir. Özellikle kobız müziği, Kazak halkının manevi dünyasını ve doğaüstü güçlere olan inancını yansıtır. Müziğin, ruhsal dengeyi sağlamada ve şifa süreçlerinde bir araç olduğuna inanılmıştır. Kazak müziği, tarih boyunca halkın kimliğini koruma ve direniş sembolü olmuştur. Sovyet döneminde dahi, geleneksel müzik halkın kültürel belleğini yaşatmıştır.

Kazakistan, bağımsızlık sonrasında geleneksel müziğini yeniden canlandırma ve dünyaya tanıtmaya konusunda büyük adımlar atmıştır. Geleneksel müziği koruma ve genç nesillere aktarma amacıyla dombıra, kobız ve aytıs gibi formlar eğitimin bir parçası hâline getirilmiştir. Kazakistan, geleneksel müzik festivalleri

³⁸ Yeginbayeva, T. Z. (2020). Modern Performance On The Kazakh Kobyz. *Arts Education and Science*, 1(2), 176–180. <https://doi.org/10.36871/hon.202002021>; Mukasheva, K., Zhumataeva, E., Sherratt, S., Joshi, A., Dey, N., Yang, X.-S., Sherratt, S., Joshi, A., Yang, X.-S., & Dey, N. (2022). Application of Sound of Kobyz in Online Therapy and Health Improvement. In *Proceedings of Seventh International Congress on Information and Communication Technology* (Vol. 448, pp. 661–669). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-19-1610-6_58

³⁹ Mursalimova, N., Oralbek, A., Aça, M., & Aça, M. (2022). KAZAK HALKININ AYTIS SANATI. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 15(38), 469–480. <https://doi.org/10.12981/mahder.1097528>;

düzenleyerek müziğini dünya sahnesine taşımaktadır. “Dünya Etnik Müzik Festivali” gibi etkinlikler, Kazak müziğinin tanıtılmasında etkili olmuştur. Geleneksel müzik, modern enstrümanlar ve elektronik müzikle harmanlanarak genç nesillerin ilgisini çekmektedir. Örneğin, popüler müzik grupları dombıra ve kobız melodilerini modern ritimlerle birleştirmektedir.⁴⁰

Kazakistan’ın geleneksel müziği, UNESCO tarafından Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi kapsamında korunmaktadır. Aytıs performansları da UNESCO tarafından insanlığın kültürel mirası olarak tanınmıştır. Bu tanınırlık, Kazakistan’ın müzik geleneğini uluslararası düzeyde tanıtmasında önemli bir rol oynamıştır. UNESCO desteğiyle, geleneksel müzik aletleri ve performansları üzerine araştırmalar yapılmakta ve bu kültürel değerler kayıt altına alınmaktadır.

Geleneksel müzik, Kazakistan’ın kültürel diplomasisinin bir aracı olarak kullanılmakta; uluslararası etkinliklerde Kazak kimliğinin bir sembolü olarak sunulmaktadır. Kazakistanlı dombıra ve kobız ustaları, dünyanın farklı ülkelerinde konserler vererek büyük bir ilgi toplamaktadır. Örneğin, Kazak müzisyenler “Carnegie Hall” gibi prestijli sahnelerde yer almıştır.⁴¹ Geleneksel Kazak müzikleri, uluslararası filmlerde kullanılarak daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşmıştır. Kazak müziği, dünya çapındaki etnik müzik gruplarının repertuarlarına dâhil edilmektedir.

Kazakistan’ın geleneksel müziği, sadece bir kültürel miras değil, aynı zamanda halkın tarihini, kimliğini ve felsefesini yansıtan bir sanat formudur. Doğa ile uyumu, manevi derinliği ve zengin anlatı gücüyle Kazak müziği, hem ulusal gururun bir sembolü hem de uluslararası kültürel diplomasi için güçlü bir araçtır. UNESCO projeleri, devlet destekli programlar ve uluslararası etkinliklerle bu

⁴⁰ Bizhanova, K., Arinova, B. A., Akbayeva, G., & Massimbayeva, A. (2024). Youth Identity Development on the Basis of Traditional Kazakh Folk Music. *Folklore (Tartu, Estonia)*, 93(93), 79–104. https://doi.org/10.7592/FEJF2024.93.kazakh_youth

⁴¹ Trail-blazing Kazakh orchestra dreams of Carnegie Hall. (2008). *The New York Times*.

müzik, küresel sahnede tanınırlığını artırmış ve Kazakistan'ın kültürel zenginliğini dünyaya duyurmuştur.

Mimari ve Anıtlar

Türkistan'daki Hoca Ahmet Yesevi Türbesi, UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer almaktadır; Kazakistan'ın İslam kültüründeki önemini simgeler. Timurlu mimarisi ile dikkat çeken türbe, bölgenin dini ve kültürel mirasında merkezi bir yere sahiptir.

Kazakistan'ın mimarisi, tarih boyunca göçebe yaşamın, İslam medeniyetinin ve Sovyet dönemi etkilerinin bir araya gelmesiyle zengin ve çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Geleneksel mimari, bozkır kültürünün doğal ve işlevsel ihtiyaçlarını yansıtırken; modern mimari, ülkenin küresel arenadaki yükselen statüsünü temsil eden cesur ve yenilikçi tasarımlara sahiptir. Bu çeşitlilik, hem ulusal kimliğin hem de kültürel diplomasinin önemli bir unsuru olarak dikkat çeker.⁴²

Türbeler ve anıt mezarlar, geleneksel mimaride önemli bir yer tutar. Özellikle Hoca Ahmet Yesevi Türbesi, Kazakistan'ın İslam mirasının en önemli örneklerinden biridir. Timur dönemine ait bu yapı, Selçuklu mimarisinin etkilerini yansıtan çini işçiliği, kubbe mimarisi ve süsleme sanatlarıyla dikkat çeker.

⁴² Yussupova, A., Songfu, L., Namazbay, A., Rahimian, F. P., & Ebrahimi, A. N. (2017). Ornamental Art And Symbolism: Activators Of Historical Regeneration For Kazakhstan's Landscape Architecture. *Archnet-Ijar*, 11(3), 193–213. <https://doi.org/10.26687/archnet-iiar.v11i3.1358>

Sovyetler Birliği döneminde Kazakistan'da modern şehirleşme ve sanayi odaklı yapılaşma hız kazanmıştır. Sovyet dönemi mimarisi, genellikle büyük kamu binaları, geniş caddeler ve sosyalist ideolojiyi yansıtan anıtsal yapılarla karakterizedir. Almatı ve Karaganda gibi şehirlerde bu döneme ait pek çok bina ve planlama örneği görülür.

Bu dönemde yerel Kazak mimarisi ve tasarım unsurları, Sovyet estetiğiyle birleştirilerek yeni bir sentez oluşturulmaya çalışılmıştır. Ancak bu süreç, geleneksel mimarinin birçok unsurunun kaybolmasına da neden olmuştur. Bağımsızlık sonrası Kazakistan, mimaride modernite ve gelenek arasında bir denge kurmaya çalışmıştır. Yeni başkent Astana, Kazakistan'ın modern mimarisinin vitrinidir. Şehir, uluslararası üne sahip mimarların tasarladığı ikonik yapılarla doludur. Örneğin;

Bayterek Kulesi: Geleneksel Kazak mitolojisini simgeleyen bu yapı, ulusal kimliğin modern bir sembolü olarak öne çıkar.⁴³

Han Çadırı: Göçebe kültürün yurt motifini modern bir çadır formunda yeniden yorumlayan bu yapı, dünyanın en büyük çadır yapılarından biridir.

Barış ve Uzlaşma Sarayı: Norman Foster tarafından tasarlanan bu yapı, küresel diyalog ve barışı temsil eden modern bir piramittir.⁴⁴

Kazak mimarisi, doğa ile uyum, tarihsel kimlik ve toplumsal dayanışma gibi felsefi temaları yansıtır. Geniş, açık bozkırların etkisi, Kazak mimarisinde ferah mekânlar, büyük kubbeler ve geniş avlular olarak kendini gösterir. Modern yapılarda dahi, geleneksel motifler ve simgeler, ulusal kimliği vurgulayan estetik unsurlar olarak kullanılmaktadır. Kazakistan, mimarisiyle hem tarihsel mirasını koruma hem de çağdaş küresel tasarım anlayışına uyum sağlama çabası

⁴³ Planet, L. (2018). Bayterek Tower. In *A Lonely Planet Spotter's Guide to Amazing Architecture*. Lonely Planet Global Limited.

⁴⁴ Abdrassilova, G., & Onichshenko, Y. (2024). Sustainability of architecture as a conceptual basis of Norman Foster's projects. *Budownictwo o Z optymalizowanym Potencjale Energetycznym (Online)*, 13(1), 61–70. <https://doi.org/10.17512/bozpe.2024.13.07>

içindedir. Modern Kazak mimarisi, çevre dostu tasarımlarıyla da dikkat çeker. Almatı gibi şehirlerde, enerji tasarruflu ve sürdürülebilir binalar yaygınlaşmaktadır.⁴⁵

Kazakistan'ın mimari projeleri, uluslararası alanda da ilgi görmektedir. Astana'da düzenlenen Expo 2017, Kazakistan'ın çağdaş mimarisini ve sürdürülebilirlik vizyonunu sergileyen bir etkinlik olmuştur.⁴⁶ Etkinliğin merkezi yapısı olan Nur Alem, küresel ölçekte dikkat çeken bir mimari başarıdır. Hoca Ahmet Yesevi Türbesi ve Tamgalı Kaya Resimleri gibi kültürel miras alanları, UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alarak uluslararası koruma ve tanıtım altında bulunmaktadır.

Kazakistan, mimarisi aracılığıyla kültürel diplomasiyi aktif bir şekilde kullanmaktadır. Bayterek Kulesi ve Barış ve Uzlaşma Sarayı gibi yapılar, uluslararası toplantılar ve etkinlikler için birer platform olarak hizmet vermektedir. Bu yapılar, Kazakistan'ın kimliğini ve vizyonunu küresel ölçekte temsil eder. Kazakistan, mimari projelerde dünyanın önde gelen tasarımcı ve mimarlarıyla çalışarak hem küresel bir vizyon geliştirmiş hem de uluslararası tanınırlığını artırmıştır. Tarihî yapılar ve modern mimari eserler, ülkeye gelen turistler için büyük bir cazibe merkezidir. Özellikle Astana, mimarisiyle bir “geleceğin şehri” olarak tanınmaktadır.⁴⁷

Kazakistan'ın mimarisi, gelenek ve modernite arasında güçlü bir bağ kurarak ulusal kimliğin bir ifadesi hâline gelmiştir. Göçebe kültürün simgesel unsurları, modern teknolojiler ve uluslararası iş birlikleriyle yeniden yorumlanarak hem

⁴⁵ Manassova, M. M., Zholdubayeva, A. K., Mukhanbet, A. A., Bolysova, K. M., & Altybassarova, M. A. (2016). The Architectural Images of Capital City in the Context of the National Independence of Kazakhstan. *Global Media Journal*, 1–9.

⁴⁶ More than one hundred countries gather in Astana to prepare for Expo 2017: KAZAKHSTAN EXPO 2017. (2016). In *EFE News Service*. EFE News Services, Inc.

⁴⁷ Aukhadiyeva, L., & Karatseyeva, T. (2022). Architectural images and symbols of the regional identity of modern architecture in Kazakhstan. *Innovaciencia*, 10(1), 1–17. <https://doi.org/10.15649/2346075X.2960>

yerel halkın gurur duyduğu hem de dünya sahnesinde dikkat çeken eserler ortaya konmuştur. UNESCO koruma projeleri ve küresel etkinlikler, Kazak mimarisini sadece bir sanat ve tasarım alanı değil, aynı zamanda kültürel diplomasi için bir araç olarak da güçlendirmiştir.

İnanç ve Ritüeller

Kazakistan'da İslam, 10. yüzyıldan itibaren halkın inanç sistemi üzerinde etkili olmuştur. Ancak eski Türk inançlarının izleri, İslam ile birlikte bir sentez oluşturarak devam etmiştir.

Şamanizm ve Tengricilik unsurları, gökyüzü ve doğa ruhlarına tapınma, Kazak halkının inanç sisteminde önemli bir yer tutmuştur. Tengricilik, bugün hâlâ kültürel bir miras olarak kabul edilmektedir. Bayramlar ve kutlamalar arasında Naurız Bayramı, baharın gelişini kutlama anlamındadır; doğanın yeniden doğuşunu simgeler. Geleneksel yemekler, halk oyunları ve yarışmalarla kutlanır. Kız Uzatu ise geleneksel bir düğün ritüeli olan bu tören, kız çocuğunun evlilik öncesi ailesi tarafından uğurlanmasını içerir.

Kaya Resimleri

Kaya resimleri ve yer altı camileri, Kazakistan'ın tarihsel, kültürel ve manevi mirasının iki özgün unsuru olarak öne çıkar. Her iki yapı türü, sadece estetik birer eser değil, aynı zamanda toplumsal belleği, inanç sistemlerini ve insan-doğa ilişkisini yansıtan güçlü sembollerdir. Geleneksel değerlerin taşınmasında ve

uluslararası tanınırlıkta bu eserlerin rolü büyüktür. Aşağıda bu iki miras ögesini, felsefi, sanatsal ve kültürel diplomasi boyutlarıyla detaylı şekilde değerlendiriyoruz.

Kazakistan'daki kaya resimleri, özellikle Tamgalı, Eşkiolmes ve Arpa-

Uzen gibi alanlarda yoğunlaşmıştır. Bu resimler, tarih öncesi toplulukların doğayla kurduğu ilişkiyi, ritüellerini ve toplumsal yaşamlarını yansıtan birer “doğa galerisi” olarak kabul edilir. Kaya resimlerinde insan figürleri, hayvanlar (at, geyik, keçi) ve kozmolojik motifler yer alır. Bu çizimler, avcılık ritüellerini, şamanik inançları ve doğaya duyulan saygıyı anlatır. Resimlerin yapımında kullanılan hatların sadeliği ve doğayla uyum içinde olması, dönemin sanatsal anlayışını gözler önüne serer.⁴⁸ Kaya resimleri, geçmiş toplumların inanç sistemleriyle doğrudan ilişkilidir. Kaya resimlerinin bulunduğu alanlar genellikle ritüelistik amaçlarla kullanılmıştır.⁴⁹ İnsan figürlerinin dans eder gibi betimlenmesi, doğayla uyum içinde gerçekleşen kutsal törenlerin izlerini taşır.

⁴⁸ Zheleznyakov, B., Sapatayev, S., Biver, J., & Smith, C. (2020). Tamgaly (Kazakhstan), Petroglyphs within the Landscape. In *Encyclopedia of Global Archaeology* (pp. 10484–10489). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-30018-0_2832

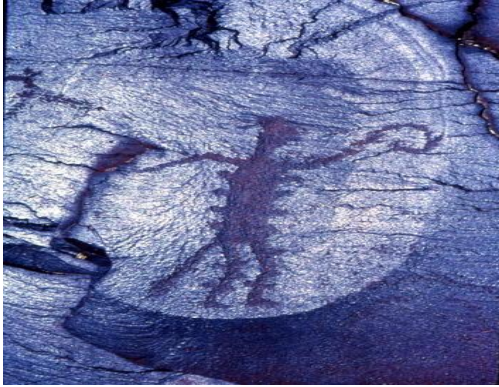
⁴⁹ Yessekeyeva, E., & Venbrux, E. (2021). Ritual, Ritualization, and Religion in the Work of Kazakhstani Artist Anvar Musrepov. *Religions* (Basel, Switzerland), 12(10), 892. <https://doi.org/10.3390/rel12100892>

Bu resimler, insanın doğayla bir bütün olduğunu, onun bir parçası olarak varlığını sürdürdüğünü ifade eder.⁵⁰

UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınan Tamgalı kaya resimleri, Kazakistan'ın uluslararası kültürel mirasını temsil eden başlıca eserlerden biridir. Bu alanların korunması, kültürel diplomasi açısından önemli bir adım olmuştur. Kaya resimleri, Kazakistan'ı ziyaret eden turistler ve araştırmacılar için tarihsel bir öğrenme alanı sunar. Kaya resimleri, geçmişin sanatsal duyarlılığını yansıtırken; yer altı camileri, dinin mimariyle birleşimini sergiler. Kaya resimleri ve yer altı camileri, insanın doğayla olan bağını en güçlü şekilde yansıtan eserlerdir. Doğal kaya formasyonlarının sanata ve mimariye dönüştürülmesi, doğanın bir parçası olma anlayışını gözler önüne serer. Kaya resimleri, şamanik ve animist inançları; yer altı camileri ise tasavvuf geleneğini yansıtarak, Kazak halkının manevi yolculuğunun farklı aşamalarını temsil eder.

UNESCO gibi uluslararası kuruluşların bu alanları tanıması ve koruma altına alması, Kazakistan'ın kültürel mirasını dünyaya tanıtırken, kültürel diplomasi açısından da güçlü bir araç oluşturur. Her iki eser grubu, turizm ve eğitim faaliyetleriyle uluslararası ziyaretçilerin ilgisini çeker. Kazakistan, bu eserleri tanıtarak kültürel diplomasiyi geliştirme fırsatı bulur.

Kazakistan'daki kaya resimleri ve yer altı camileri, tarihsel ve manevi değerleriyle uluslararası düzeyde korunmayı ve tanıtılmayı hak eden eşsiz eserlerdir. Bu yapılar, Kazak kültürünün çeşitliliğini ve

⁵⁰ Hermann, L. (2011). Rock Art Of Tamgaly, Kazakhstan. *Adoranten*, 26–40.; Saitova, Gulnara, Et Al. "Creativity Of Kazakh People In The Context Of Kara Jorga Dance: Preservation And Development Prospects Of Kazakh Cultural Heritage." *Creativity Studies*, Vol. 16, No. 2, 2023, Pp. 726–39, <https://doi.org/10.3846/Cs.2023.16695>.

derinliğini göstermekle kalmaz, aynı zamanda uluslararası alanda Kazak kimliğinin tanınmasında etkili araçlardır. Kaya resimleri, insanlığın sanat ve doğayla ilişkisini; yer altı camileri ise din, mimari ve maneviyatın uyumunu anlatan kültürel hazineler olarak değerlendirilmelidir.

Yer Altı Camileri:

Ayrıca Kazakistan'daki yer altı camileri, özellikle Mangışlak Yarımadası'nda yoğunlaşmıştır. Beşparmak Dağı gibi bölgelerde yer alan bu yapılar, İslam'ın Kazak bozkırına yayılma sürecinde tasavvufi geleneğin izlerini

taşır⁵¹ Yer altı camileri, doğal kaya formasyonlarının oyulmasıyla inşa edilmiştir. Mimari yapılarında genellikle kemerli girişler, sade süslemeler ve taş üzerine işlenmiş dini motifler öne çıkar. Bu camiler, çevreyle bütünleşmiş bir mimari anlayışa sahiptir. Göçebe kültürünün, doğayla uyum içinde yaşama anlayışını yansıtır. Yer altı camileri, tasavvuf geleneğinin derin izlerini taşır. Bu camiler, özellikle sufiler ve dervişler için ibadet ve tefekkür yerleridir. Sessizlik ve doğanın içinde olma durumu, manevi bir derinlik kazandırır. Camiler, İslam'ın Kazak topraklarına barışçıl bir şekilde yayılmasını ve halkın dini kimliğini koruma çabasını temsil eder. Yer altı camileri, Kazakistan'ın İslam dünyasıyla ortak kültürel mirasını ve dinî hoşgörüsünü yansıtan birer simgedir. UNESCO'nun "Somut Olmayan Kültürel Miras" çalışmaları kapsamında tanıtılmaları, uluslararası tanınırlık açısından önemlidir

⁵¹ Barlybayeva, G., & Keldinova, A. (2021). The influence of sufism ideas on the formation of the kazakh philosophy. *Adam Alemi*, 89(3), 38–45. <https://doi.org/10.48010/2021.3/1999-5849.04>

Her iki miras ögesi de estetik güzelliği ve işlevselliği bir araya getiren yapılar olarak öne çıkar.

Çağdaş Kültürel Hareketler

Bağımsızlıktan sonra Kazakistan, geleneksel mirasını korurken modern sanat ve kültüre de önem vermeye başlamıştır. Sinema ve tiyatro açısından incelediğimizde Kazakistan, uluslararası alanda tanınan filmler üretmektedir.

Üstelik Almatı gibi şehirlerde düzenlenen sanat etkinlikleri, Kazakistan'ın modern sanat sahnesindeki yerini güçlendirmektedir. Kazakistan'ın kültürel ve sanatsal mirası, geleneksel ve modern unsurların dengeli bir birleşimini sunar. Göçebe yaşamdan gelen köklü değerler, halkın yaşam biçiminden sanatına, edebiyatına ve müziğine kadar her alanda iz bırakmıştır. Aynı zamanda bağımsızlık sonrası modernleşme çabaları, bu mirasın çağdaş bir şekilde yorumlanmasına olanak tanımaktadır.⁵²

Kazakistan'ın kültürel zenginliği, onu hem Orta Asya'nın hem de dünya kültürünün önemli bir parçası yapar. Bu miras, günümüzde sadece Kazak halkı için değil, tüm insanlık için korunması gereken bir değer taşımaktadır.

Günümüzde modern sanatın da gelenekten ilham almaya devam ettiğini

görüyoruz. Kazak sanatçıları, geleneksel değerleri modern sanata entegre ederek uluslararası bir etki yaratmaktadır.

Kazakistan sineması, ülkenin zengin kültürel mirasını ve modern kimliğini yansıtan güçlü bir sanat dalı olarak öne çıkmaktadır. Sinema, sadece bir eğlence aracı değil, aynı zamanda bir kültürel diplomasi ve kimlik

⁵² Lillis, J. (2016). Kazakhstan: Movie-Crushing Stunt Opens Communist Election Campaign. *Eurasianet*.

ifadesi aracı olarak da Kazakistan'ın uluslararası platformdaki yerini güçlendirmektedir. Ülkenin sineması, hem tarihsel hem de çağdaş konuları ele alarak, Kazak halkının geçmişi, bugünü ve geleceği hakkında derinlemesine bir anlatım sunmaktadır.⁵³

Kazakistan sineması, felsefi bir derinlikle şekillenmiş ve halkın tarihsel, manevi ve kültürel değerlerini perdeye yansıtan bir sanat biçimidir.

Kazak sineması, göçebe kültürden kaynaklanan doğa ile iç içe yaşam felsefesini sık sık işler. Filmlerde bozkırın genişliği, yalnızlık ve doğanın insan üzerindeki etkisi güçlü bir şekilde anlatılır. Örneğin, Sergey Dvortsevov'un "Tulpan" filmi, bozkır yaşamının zorluklarını ve güzelliklerini sade bir dille işler. Geleneksel aile yapısı, misafirperverlik ve dayanışma gibi Kazak toplumunun temel değerleri sinemanın önemli temaları arasında yer alır.

Pek çok Kazak filmi, bireyin içsel yolculuğunu ve toplumla olan bağıni sorgulayan felsefi unsurlar içerir. Kazakistan sineması, görsel ve anlatımsal estetiğiyle uluslararası sinema dünyasında dikkat çeken eserler üretmektedir. Bozkırların genişliği ve Kazakistan'ın doğal güzellikleri, sinemada görsel bir şölen sunar. Filmler, hem pastoral hem de minimalist görsellikleriyle tanınır. Tarihsel olayları konu alan filmler, Kazak halkının geçmişteki mücadelelerini ve kahramanlık hikâyelerini anlatır. Örneğin "Nomad" (Göçebe) filmi, Kazak halkının tarihini epik bir şekilde işler. Modern şehir yaşamı, göç, kimlik arayışı ve küreselleşmenin etkileri gibi çağdaş konular, Kazak sinemasının diğer bir yönünü oluşturur.

⁵³ Frigerio, A. (2017). 'Something-Stan': The Stereotypical Representation Of Kazakhstan In International Movies vs. The Official Nation-Branding of The Kazakh Government. *Theoretical & Applied Science*, 46(2), 106–115. <https://doi.org/10.15863/TAS.2017.02.46.20>

Kazakistan sineması, son yıllarda uluslararası festivallerde dikkat çeken ve ödüller kazanan yapımlarıyla global sinema sahnesinde tanınır hâle gelmiştir. Kazak filmleri, Cannes, Berlin ve Venedik gibi prestijli festivallerde yer almakta ve ödüller kazanmaktadır. Örneğin, Sergey Dvortsevov'un "Tulpan" filmi, Cannes Film Festivali'nde ödül almıştır. "Ayka" (2018) filmi, başrol oyuncusu Samal Yeslyamova'ya Cannes'da En İyi Kadın Oyuncu ödülünü kazandırmış ve Oscar'a aday gösterilmiştir.

Kazakistan, uluslararası film festivallerine ev sahipliği yaparak sinemayı kültürel diplomasi aracı olarak kullanmaktadır. Astana Uluslararası Film Festivali, bu etkinliklerden biridir. Sinema, Kazakistan'ın uluslararası alanda kültürel kimliğini tanıtmak için etkili bir araçtır. Sinema, Kazak halkının tarihsel zenginliğini ve kahramanlık hikâyelerini uluslararası kitlelere tanıtarak, kültürel farkındalığı artırmaktadır. Kazakistan'ın coğrafi konumu, kültürel çeşitliliği ve tarihsel birikimi, sinemanın Doğu ile Batı arasında bir köprü olarak kullanılmasını sağlamaktadır. Kazakistan, sinema alanında uluslararası iş birliklerini güçlendirerek, yerel yapımların global pazarda yer almasını desteklemektedir. Özellikle Avrupa ve Asya ülkeleriyle ortak yapımlar, bu çabanın önemli bir parçasıdır.

Modern teknolojileri ve uluslararası sinema trendlerini benimseyerek yenilikçi bir yapıya bürünmektedir. Genç Kazak yönetmenler, geleneksel temaları modern bir anlatı diliyle sunarak uluslararası arenada dikkat çekmektedir. Kazak filmleri, dijital platformlar aracılığıyla global bir izleyici kitlesine ulaşmaktadır. Kazakistan, sinema turizmini teşvik ederek, filmlerde kullanılan doğal mekanların ve kültürel öğelerin tanıtımını sağlamaktadır.

Hem geleneksel hem de çağdaş konuları ele alarak, zengin bir kültürel mirası sanat yoluyla uluslararası alana taşımaktadır. Sinemanın felsefi ve sanatsal yönleri, Kazak halkının değerlerini ve yaşam biçimini yansıtırken, uluslararası başarıları Kazakistan'ın kültürel diplomasi stratejisinin önemli bir parçası hâline

gelmiştir. Bu başarı, sinemanın sadece bir sanat dalı değil, aynı zamanda kültürel kimliği güçlendiren ve uluslararası iletişimi teşvik eden bir araç olduğunu göstermektedir.

Kültürel Kimlik

Yukarıda anlattığımız tüm unsurlara dayanarak, Kazak kültürünün sanat anlayışını doğa ve maneviyatın birleşimi olarak tanımlayabiliriz. Kazak sanatında doğa unsurları (bozkırlar, dağlar, hayvanlar) ilham kaynağıdır. Şamanistik geleneklerden İslam'a uzanan bir manevi bağ, sanatın temelinde yer alır.

Kazakistan'ın kültürel kimliği, tarihsel derinliği, coğrafi konumu ve çok yönlü etkileşimleriyle şekillenmiş, zengin ve çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Bu kimlik, geleneksel ve modern unsurların uyum içinde harmanlanmasıyla hem yerel hem de küresel bağlamda güçlü bir duruş sergiler. Kaya resimlerinden yer altı camilerine, geleneksel el sanatlarından müziğe kadar uzanan kültürel mirası, Kazakistan'ın kolektif belleğini ve değerlerini yansıtır.⁵⁴

Kazakistan'ın geniş bozkırları, dağları ve yer altı zenginlikleri, kültürel kimliğin şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Göçebe yaşam tarzının hâkim olduğu bu topraklar, insanın doğayla kurduğu uyumlu ilişkiyi yansıtır. Kaya resimleri gibi tarih öncesi kalıntılar, bu ilişkinin ilk sanatsal ifadelerini ortaya koyarken, yer altı camileri ve geleneksel mimari, insanın coğrafyayı manevi bir derinlikle dönüştürdüğünü gösterir.

Doğanın kutsallığı, hem geleneksel inanışlarda hem de İslam'ın tasavvuf anlayışında belirgin bir şekilde görülür. Kazak kültürel kimliğinin temel unsurlarından biri, göçebe yaşamın beraberinde getirdiği paylaşım, dayanışma ve özgürlük anlayışıdır. Bu, halkın sanatından müziğine, mimarisinden el sanatlarına kadar geniş bir yelpazede kendini gösterir. Göçebe topluluklar,

⁵⁴ Akiner, S., Russian CIS Programme, & Former Soviet South Project. (1995). *The formation of Kazakh identity : from tribe to nation-state*. Royal Institute of International Affairs, Russian and CIS Programme.

hareket hâlindeyken taşınabilir sanat ve zanaat ürünleri geliştirmiştir. Halılar, yalnızca işlevsel bir obje değil, aynı zamanda göçebe estetiğinin ve kimliğin bir sembolüdür. Takı sanatı ise hem kişisel ifade hem de toplumsal statünün bir göstergesi olarak öne çıkar.

Kazakistan'ın kültürel kimliğinde hem şamanik köklerin hem de İslam'ın derin etkileri vardır. Bu katmanlılık, kültürel ifade biçimlerini zenginleştirmiştir. Kaya resimleri Şamanik inanışların ve doğayla bütünleşik yaşam anlayışının izlerini taşır. Yer altı camileri, İslam'ın Kazak bozkırına nüfuz etmesinin, manevi derinlik kazandıran bir sembolüdür.

Kazakistan'ın sanat ve estetik anlayışı, geleneksel unsurların korunmasıyla modern yaklaşımların harmanlanmasını içerir. Geleneksel sanat dalları, küresel tanınırlığı artırma potansiyeline sahiptir. Bu sanat dallarındaki ustalık, Kazak halkının estetik duyarlılığını ve kültürel zenginliğini yansıtır.⁵⁵

Kazakistan'ın el sanatları, UNESCO tarafından tanınan projelerle uluslararası alanda değer kazanmıştır. Bu, kültürel kimliğin evrensel boyutta tanıtılmasına büyük katkı sağlamıştır. Dombra gibi enstrümanlar, Kazak kimliğini yansıtan en önemli sembollerden biridir. Müziğin hem yerel ruhu koruma hem de evrensel bir bağ kurma işlevi bulunmaktadır. Kazakistan, kültürel mirasını koruma ve tanıtırma çabalarını, küresel ölçekte diplomatik bir güç olarak kullanmaktadır. UNESCO projeleri, kültürel mirasın uluslararası düzeyde tanınmasına katkıda bulunurken, sanatsal ve bilimsel iş birlikleri ülkenin yumuşak güç stratejisinin bir parçasını oluşturur. Nevruz Kutlamaları, kültürel barış sembolü olarak tanıtılması, Kazakistan'ın bölgesel liderlik iddiasını destekler. Kaya resimleri ve yer altı camileri Kazakistan'ın kültürel kökenlerini, estetik anlayışını ve maneviyatını bir araya getiren birer kimlik ifadesidir.

⁵⁵ <https://www.anadoluefes.com/haber/3/248/Turkiye'de-Yeni-cag---Modern-Kazak-Sanati-Sergisi-Metrohanda---25112024>

Kazakistan'ın kültürel kimliği, köklü gelenekler ile modernite arasında güçlü bir bağ kurmayı başarmış, aynı zamanda uluslararası alanda kendine özgü bir yer edinmiştir. Bu kimlik, doğa ile insanın uyumunu, tarihsel köklerin korunmasını ve çağdaş yaklaşımları bir araya getiren bir yapıdadır.

Geleneksel sanatlar, el zanaatları, müzik ve mimari, Kazak kimliğinin vazgeçilmez parçalarıdır. UNESCO gibi platformlar ve kültürel diplomasi araçları, Kazakistan'ın kültürel kimliğini uluslararası alanda görünür kılmıştır.

Kazakistan, tarihsel birikiminden güç alarak, hem bölgesel hem de küresel ölçekte kültürel çeşitliliği temsil eden bir ülke olarak yükselmektedir. Bu, yalnızca geçmişin bir yansıması değil, aynı zamanda geleceğe yönelik bir vizyonun da ifadesidir.

Kültür Diplomasisinin Kazakistan'da Uygulanışı

Kültür diplomasisi, bir ülkenin kültürel mirasını tanıtarak diğer ülkelerle barışçıl ilişkiler kurma çabasıdır. UNESCO, Kazakistan'da kültürel mirasın korunması ve tanıtılması amacıyla çeşitli projeler gerçekleştirmiş ve desteklemiştir. İşte bu projelerden bazıları:

Avrupa Birliği ve UNESCO iş birliğiyle yürütülen “Orta Asya İpek Yolu’nun Miras Koridorları” projesi, İpek Yolu üzerindeki kültürel mirasın korunması ve tanıtılmasını hedeflemektedir. Astana’da düzenlenen etkinliklerle projenin sonuçları paylaşılmış ve bölgedeki kültürel mirasın önemi vurgulanmıştır. Türkiye-Kazakistan Ortak Müzik Etkileşimi Projesi ise “UNESCO’nun Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” çerçevesinde hazırlanmıştır, Türkiye ve Kazakistan arasındaki ortak müzik kültürünü araştırmayı amaçlamaktadır. Proje kapsamında, iki ülkenin müzik etkileşimleri incelenmiş ve ortak değerlerin tespiti için çalışmalar yapılmıştır.

“Uygurların Somut Olmayan Kültürel Mirası: Kazakistan Örneği Projesi” ise Kazakistan’daki Uygur toplumunun somut olmayan kültürel mirasını araştırmayı hedeflemektedir. Çalışma, genel olarak Türk dünyası, özelde ise Uygur kültürel mirasının korunması ve gelecek nesillere aktarılması için önemli veriler sunmaktadır.

Kazakistan, UNESCO Dünya Mirası Listesi’ne tarihi ve kültürel eserlerini dâhil etmek için çalışmalar yürütmektedir. Özellikle İpek Yolu üzerindeki kültürel miras eserlerinin değerlendirilmesi ve insanlığın ortak mirasına kazandırılması yönünde önemli adımlar atılmıştır. Bu projeler, Kazakistan’ın zengin kültürel mirasının korunması, tanıtılması ve gelecek nesillere aktarılması için UNESCO ile iş birliği içinde yürütülen önemli çalışmalardır.

Bu miras alanları, Kazakistan’ın tarihini, kültürünü ve doğasını yansıtan eşsiz değerlerdir. UNESCO tarafından koruma altına alınmaları, bu zenginliklerin gelecek nesillere aktarılması açısından kritik öneme sahiptir. Kazakistan’ın benzersiz ekosistemlerini koruma altına alarak biyolojik çeşitliliği desteklemekte ve doğal mirasın sürdürülebilir yönetimine katkıda bulunmaktadır.

Sonuç ve Genel Değerlendirme

Kazakistan’ın kültür diplomasisi, sürdürülebilir barış ve diyalog için önemli bir araç olmaya devam edecektir. Geleneksel ve modern Kazak sanatının harmanlanması, yeni fırsatlar yaratabilir. Devam eden uluslararası iş birlikleri sayesinde kültür merkezlerinin sayısının artırılması mümkündür. UNESCO destekli projeler daha da genişletilebilir. Bu anlamda görülüyor ki Kazakistan’ın kültürel diplomasideki vizyonu, sanat ve kültür yoluyla uluslararası alanda daha güçlü bir imaj inşa etmektir.

Kazakistan’ın sanatsal mirası ve felsefi derinliği, kültür diplomasisinin güçlü bir aracı olarak, sadece ulusal kimliğini güçlendirmekle kalmaz, aynı zamanda uluslararası barışa ve iş birliğine katkı sağlar. Kültürel miras projelerine ev

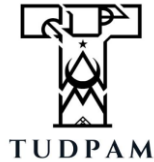

sahipliği yapmak, bir ülkenin bölgesel liderlik iddiasını güçlendirir. Bu projeler, uluslararası konferanslar, çalıştaylar ve sergilerle daha fazla ülkeyi bir araya getirerek diplomatik bağları pekiştirir.

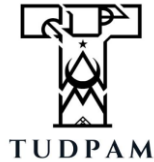
Kültürel miras projeleri, ülkelerin kültürel zenginliklerini tanıtarak yumuşak güçlerini artırmalarına, diplomatik bağlarını güçlendirmelerine ve uluslararası arenada etkili bir şekilde konumlanmalarına olanak tanır. Kazakistan, UNESCO ile gerçekleştirdiği projeler sayesinde hem kültürel hem de diplomatik ilişkilerini pekiştiren stratejik bir yol izlemektedir.

Kaynakça

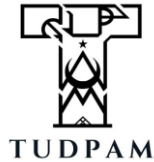
- Aytzhanova, D., & Vetrenko, I. (2017). Public Diplomacy of Russia and Kazakhstan as a Tool of State Youth Policy Formation. *Vestnik Volgogradskogo Gosudarstvennogo Serli a 4, istorii a*, 22(1), 143–148. <https://doi.org/10.15688/jvolsu4.2017.1.14>
- Argynbekov, M., & Joldybayeva, E. (2024). Public Policy Failure: The Case of Arts and Sports Policy in Kazakhstan. *NISPAcee Journal of Public Administration and Policy*, 17(1), 1–27. <https://doi.org/10.2478/nispa-2024-0001>
- Abishev, S., Lumpov, E., & Smailova, I. (2022). The phenomenon of Partisan Cinema: alternative film production in Kazakhstan (Appendix: A Manifesto). *Studies in Russian & Soviet Cinema*, 16(1), 61–78. <https://doi.org/10.1080/17503132.2022.2028257>
- At UNESCO, Kazakhstan's President Nazarbayev Calls for Intercultural Dialogue to Counter Extremism. (2015). In *Targeted News Service*. Targeted News Service.
- Bekus, N. (2021). Symbolic Capital of the Memory of communism. The quest for international recognition in Kazakhstan. *Theory and Society*, 50(4), 627–655. <https://doi.org/10.1007/s11186-020-09425-x>
- Bakirova, S. A., Izim, T. O., Nikolayeva, L. A., & Saitova, G. Y. (2023). Highlights of Digital Technologies Application for Choreography Teaching: The Case of

- Kazakhstan. *Research in Dance Education, ahead-of-print*(ahead-of-print), 1–16. <https://doi.org/10.1080/14647893.2023.2220651>
- China, Kazakhstan, Kyrgyzstan, United States : SILK ROAD is now a UNESCO WORLD CULTURAL HERITAGE site. (2014). In *MENA Report*. Disco Digital Media, Inc.
- Collaborative Batik Workshop: Commemorating 30 Years of Diplomatic Relations between Indonesia and Kazakhstan. (2023). In *Indonesia Government News*. Athena Information Solutions Pvt. Ltd.
- Collins, N., & Bekenova, K. (2017). European cultural diplomacy: diaspora relations with Kazakhstan. *International Journal of Cultural Policy: CP*, 23(6), 732–750. <https://doi.org/10.1080/10286632.2017.1343309>
- Demirtaş, M. (2024). *Cultural Diplomacy in Eurasia: Russia and Kazakhstan Cases*. ProQuest Dissertations & Theses.
- F. Kukeeva, & A. Zhanseitova. (2018). The UNESCO program on preservation of the historical and cultural heritage in Kazakhstan. *Halykaralyk katynastar zane halykaalyk kukyk seriâsi*, 74(2).
- France,Kazakhstan : UNESCO Director General visits KAZAKHSTAN. (2012). *TendersInfo News*.
- Frigerio, A. (2017). ‘Something-Stan’: The Stereotypical Representation Of Kazakhstan In International Movies vs. The Official Nation-Branding of The Kazakh Government. *Theoretical & Applied Science*, 46(2), 106–115. <https://doi.org/10.15863/TAS.2017.02.46.20>
- Gaggiotti, H., Low Kim Cheng, P., & Yunak, O. (2008). City brand management (CBM): The case of Kazakhstan. *Place Branding and Public Diplomacy*, 4(2), 115–123. <https://doi.org/10.1057/palgrave.pb.6000081>
- Hajar, A., Sagintayeva, A., & Izenkova, Z. (2023). Private Supplementary Tutoring at a Transition Point in Kazakhstan’s Education System: Its Scale, Nature, and Policy Implications. *European Education*, 55(1), 16–29. <https://doi.org/10.1080/10564934.2023.2179926>

- Kabylov, A., Anes, G., Kamarova, N., Burkitbaeva, A., Zhailovov, B., & Shokhayev, M. (2024). Cultural Identity of Public Consciousness in Kazakhstan Literature Education: Effects of a New Teaching Method. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 11(1), 119–141. <https://doi.org/10.29333/ejecs/1954>
- Kazakhstan elected member of UNESCO World Heritage Committee. (2023). In *Kyrgyz National News Agency*. AsiaNet Pakistan (Pvt) Ltd.
- Kazakhstan hosts UNESCO gathering: KAZAKHSTAN UNESCO. (2014). In *EFE News Service*. EFE News Services, Inc.
- Kazakhstan: Permanent Representative of Kazakhstan to UNESCO Olzhas Suleimenov to speak at the Eurasian Economic Forum in Bishkek. (2022). In *MENA Report*. Disco Digital Media, Inc.
- Kazakhstan National Federation of Clubs for UNESCO organized closed screening of the Gala Concert of the International Youth Festival “The Planet of ART 2023.” (2023). *Premium Official News*.
- Kazakhstan: Government of Kazakhstan and UN signed Agreement on Establishment of International Center for Rapprochement of Cultures under the auspices of UNESCO. (2019). In *MENA Report*. Disco Digital Media, Inc.
- Kazakhstan supports UNESCO’s lead role in the implementation of the International Decade for the Rapprochement of Cultures. (2015). *Premium Official News*.
- Kazakhstan: UNESCO in Almaty signed a Memorandum with the National Olympic Committee of the Republic of Kazakhstan. (2019). *Asia News Monitor*.
- Kazakhstan, UNESCO mull joint forum on renewable energy. (2004). In *BBC Monitoring Central Asia* (p. 1). BBC Worldwide Limited.
- Karimova, R. U. (2016). On History of Cultural Traditions Transformation: Arts and Crafts of the Uyghurs of Kazakhstan. *Oriente Moderno*, 96(1), 3–24.
- Kidd, S. (2022). *Culture Paves the New Silk Roads* (1st ed.). Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-981-16-8574-3>

- Kim, S., & Comunian, R. (2022). Arts and the city in post-Soviet contexts: Policy pathways and interventions in urban cultural development in Kazakhstan. *Journal of Urban Affairs*, 44(4-5), 640-658. <https://doi.org/10.1080/07352166.2020.1825091>
- Lillis, J. (2016). Kazakhstan: Movie-Crushing Stunt Opens Communist Election Campaign. *Eurasianet*.
- Nigmatova, S., Bekbotaeva, A., Navrezov, V., & Madiyarova, I. (2024). The role of UNESCO geoparks in sustainable tourism development in Kazakhstan. *Tourism, Leisure and Hospitality*, 4(1), 19-28. <https://doi.org/10.59649/2959-5185-2024-1-19-28>
- Purtas, F. (2017). Cultural Diplomacy Initiatives of Turkic Republics. *Perceptions (Ankara, Turkey)*, 22(1), 91-114.
- Shelegina, O. N., & Zhetpisbaev, S. K. (2020). International Significance Of The Republic Of Kazakhstan State Program "Cultural Heritage." *Vestnik Tomskogo Gosudarstvennogo Universiteta. Kul'turologiya i Iskusstvovedenie*, 40, 279-292. <https://doi.org/10.17223/22220836/40/26>
- Sagintayeva, A., & Ashirbekov, A. (2014). The Practice of Implementing International Scholarships: Experience of the Republic of Kazakhstan. *Voprosy Obrazovaniâ*, 4, 119-127. <https://doi.org/10.17323/1814-9545-2014-4-119-127>
- Sagintayeva, A., & Kurakbayev, K. (2015). Understanding the transition of public universities to institutional autonomy in Kazakhstan. *European Journal of Higher Education*, 5(2), 197-210. <https://doi.org/10.1080/21568235.2014.967794>
- Shapkin, A., & Varpahovskis, E. (2024). Graphic Arts (Manga) As A Component Of Japanese Cultural Diplomacy Determining Russian And Kazakhstani Consumers' Behavioral Intentions And Perceived Country Image Of Japan. *Halykaralyk katynastar zane halykaalyk kukyk seriasi*, 107(3), 61-76. <https://doi.org/10.26577/IRILJ.2024.v107.i3-05>

- Sharipova, D. (2020). Perceptions of National Identity in Kazakhstan: Pride, Language, and Religion. *The Muslim World (Hartford)*, 110(1), 89–106. <https://doi.org/10.1111/muwo.12320>
- Studies from National Research University Higher School of Economics Have Provided New Data on International Relations [Graphic Arts as a Component of Japanese Cultural Diplomacy Determining Russian and Kazakhstani Consumers' Behavioral ...]. (2024). In *Science Letter* (pp. 1107–1107). NewsRX LLC.
- The Study of Traditional Crafts of Kazakhstan in the Imperial Period: Sources and Museum Collections. (2023). *Bylye Gody*, 18(4). <https://doi.org/10.13187/bg.2023.4.1663>
- Winter, T. (2021). The geocultural heritage of the Silk Roads. *International Journal of Heritage Studies: IJHS*, 27(7), 700–719. <https://doi.org/10.1080/13527258.2020.1852296>
- Winter, T. (2022). Geocultural diplomacy. *International Journal of Cultural Policy: CP*, 28(4), 385–399. <https://doi.org/10.1080/10286632.2021.1967943>
- UNESCO names Kazakhstan's Serik Sapiyev as goodwill ambassador for sport. (2013). In *Xinhua News Agency - CEIS*. Xinhua News Agency.
- Yussupova, A., Songfu, L., Namazbay, A., Rahimian, F. P., & Ebrahimi, A. N. (2017). Ornamental Art And Symbolism: Activators Of Historical Regeneration For Kazakhstan's Landscape Architecture. *ArchNet-IJAR*, 11(3), 193–213. <https://doi.org/10.26687/archnet-iiar.v11i3.1358>
- Zhanaltay, Z., Akıllı, E., Güner, O., & Güneş, B. (2024). A New Frontier in Diplomacy: Digital Diplomacy Implementation in Kazakhstan. In *Digital Diplomacy in the OSCE Region* (pp. 57–66). Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-031-50966-7_6
- Бекмуратов, А., & Сабит, М. (2024). Thematic Analysis of the Existence of the Kazakh Traditional Applied Art in the Research of Scientists of

TUDPAM

Kazakhstan.

Al-Farabi,

85(1),

96–108.

<https://doi.org/10.48010/2024.1/1999-5911.08>